

OHS ACADEMY

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ AKADEMİ DERGİSİ

İŞ YERİNDE GÜVENLİK KÜLTÜRÜ VE KİŞİSEL KORUYUCU DONANIM KULLANIMI

Ümran Akman

¹ Işık Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye

Özet

Çalışanlar işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdürler. Çalışma hayatında yaşanan tüm riskler işverenin işçiyi gözetme borcu kapsamında sırasıyla önlemleri alarak güvenli bir işyeri ortamı sağlama yükümlülüğü vardır. Risklerin azaltılması işverenin yükümlülüğünde olup sırasıyla mühendislik önlemleri, çalışma yöntemi, teknik yöntemler, iş organizasyonu ve toplu koruma en son kişisel koruyucu donanım yöntemi ile sağlanmaktadır. Çalışanların kullandığı koruyucu donanımlar, ortamdaki risklerden korunma için kullanılan en son adımdır ve işyeri güvenlik kültürünü oluşturur. Oluşan risklerden çalışanların korunması için hem çalışan hem işveren işyerindeki güvenlik kültürü oluşturulmasından sorumludur

Anahtar Kelimeler: İşveren Sorumluluğu, Çalışan Sorumluluğu, Güvenlik Kültürü, KKD.

WORKPLACE SAFETY CULTURE AND THE USE OF PERSONAL PROTECTIVE EQUIPMENT

Ümran Akman

¹ Isik University, Institute of Sciences, Istanbul, Turkey

Abstract

Employees must abide by the workplace safety rules and regulations of their workplaces. The employer is responsible with providing the workers with a safe workplace by taking the necessary safety precautions. It is the employer's obligation to reduce the risks by respectively implementing engineering measures, working methods, technical methods, work organization, collective protection and personal protective equipment methods. The personal protective equipment that the employees use is the last step in being protected from any possible risks and it creates the workplace safety culture. Both the employees and the employers are responsible for creating a workplace safety culture that will protect the employees from any possible risks that may arise.

Keywords: Employer Responsibility, Employee Responsibility, Safety Culture, PPE

Ümran Akman: umran.akman@yahoo.com.tr

1. Giriş

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'na göre çalışanları, ortamdaki risklere karşı korumak işverenin görevleri arasındadır. İşveren ortamdaki risklere göre risk değerlendirmesi yaptırmakla ve bu riskleri bertaraf edecek yöntemleri düzenlemekle kanuni olarak yükümlüdür. İşyerinde uygulanacak, çalışma şekilleri ve üretim yöntemleri iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri; işyerinin idari yapılanmasının her kademesinde uygulanabilir nitelikte olmalı ve çalışanların sağlık ve güvenlik yönünden korunma düzeyini

yükseltmelidir. İşveren, İşin kişilere uygun hale getirilmesi için üretim metotlarının seçimine özen göstermeli, işyerinin tasarımı iş ekipmanlarının seçimi, özellikle tekdüze çalışma ve üretim temposunun sağlık ve güvenliğe olumsuz etkilerini önlemeye çalışmalı, önlenemiyor ise en aza indirmelidir[1]. İşveren, ortamdaki riskleri en aza indirmek kısmında öncelikli olarak ortam düzenlemelerini yapmalı, yetersizse toplu koruma yöntemlerini kullanmalı, oda yetersiz kalıyorsa, Kişisel Koruyucu Donanım (KKD) sağlayarak riskleri azaltmaya çalışmalıdır [1]. İşverenin tüm bu davranışları ortamdaki güvenlik kültürünü oluşturmaktadır.

2. Materyal Yöntem

Bu çalışmanın hazırlanması konusunda literatür ve yönetmelik taraması yöntemi belirlenmiştir.

3. Bulgular

Kullanılan Kişisel Koruyucu Donanımların işyerinde kullanımıyla ilgili uyulması gerekli olan bazı hususlar bulunmaktadır. Kişisel Koruyucu Donanımlar yönetmeliğe göre tasarlanır ve üretilir. Kişisel Koruyucu Donanımlar işyeri durumuna uygun olmalı, kendisi ek risk oluşturmamalı, gerekli ayarlamalarla kullanıcının sağlık durumuna ve ergonomik koşullarına uyum sağlamalıdır [2]. Ortamdaki riskleri tanımlayabilmek için yapılan ortam ölçümlerine göre Kişisel Koruyucu Donanım , KKD risk tablosundan bulunmalı ve o özellikteki donanımlar temin edilmelidir. Örneğin; tozlu ortamlar için FFV 1 özelliğinde donanım kullanılırken, gaz içeriği olan ortamlarda FFV2 özelliğini taşıyan donanım kullanılmaktadır.

Tüm bu önlemlere rağmen Türkiye’de meydana gelmiş olan iş kazaları hem iş gücü kaybına , hem de çalışan sağlığının kaybına neden olmaktadır. Bu kazalar da buzdağının görünmeyen yüzünde bulunan maliyetler söz konusudur. Bu kazalara ve maliyetlere karşı güvenlik kültüründe çalışanı korumak, üretimi korumak, işletme güvenliğini korumak önceliklidir. Kaza teorisinden farklı olarak güvenli görünüyordu, diyerek çalışmaya devam edemezsiniz. Oluşan kazalarında en çok güvensiz davranış sonucu meydana geldiği tespit edilmiştir. Burada da işverenin çalışanı eğitime yükümlülüğü devreye girer[4]. Güvensiz davranışların içinde koruyucu malzeme kullanmama, tehlikeli bölgede çalışma, verilen emri uygulamama gibi sebepler bulunmaktadır. İş kazalarının en çok görülen sebepleri arasında insani sebepler, sonrasında teknik sebepler ve diğer sebepler yer almaktadır. İnsani sebeplerin neden olduğu kazalar için mühendislik ve yönetsel girişimler riskleri azaltır. Emniyetsiz çalışma da güvensiz hareketlerdendir. Nitekim işveren çalışanların Kişisel Koruyucu Donanımları uygun şekilde kullanmaları için her türlü önlemi alacaktır [3].

Kişisel Koruyucu Donanımlar insan vücudu üzerinde gözleri, başı, elleri, yüzü, vücudu ve ayakları korur [5]. Kişisel Koruyucu Donanım Yönetmeliği’nde, çalışanı yürütülen işten kaynaklanan, sağlık ve güvenliği etkileyen bir veya birden fazla riske karşı koruyan, çalışan tarafından giyilen, takılan veya tutulan, bu amaca uygun olarak tasarımı yapılmış tüm alet, araç, gereç ve cihazlar koruyucu donanım olarak tanımlanmıştır [2]. Kişisel Koruyucu Donanımın uygun kullanılabilmesi için , işyerinde bir tehlike değerlendirmesi yapılmalıdır. Alan, saha değerlendirilmeli, yapılan işin sınıflandırılması yapılarak bulunduğu alanda potansiyel tehlike tespit

edilmelidir. Kişisel Koruyucu Donanım kullanımında çevre tehlikeler göz önünde bulundurulmalı, işçileri en fazla koruyacak olan Kişisel Koruyucu Donanım seçilmeli, kullanılan donanımlar işçiye uymalıdır.

Uygun Kişisel Koruyucu Donanım, kaza meydana geldiğinde işçilerin vücut bütünlüğünü korumalarına yardımcı olmalıdır[6].

İşveren Kişisel Koruyucu Donanım kullanımı ile ilgili çalışan eğitimini sağlamakla ve çalışan katılımı ve görüşlerinin alınmasını sağlamakla yükümlüdür[2].

İşçi ortamdaki risklere uygun Kişisel Koruyucu Donanım kullanmalı, kullandığı donanım ile ilgili eğitimi verilmeli ve kullandığı Kişisel Koruyucu Donanımın bakımı ve temizliği konusunda bilgilendirilmelidir [6]. Verilen tüm vücut koruyucular işveren tarafından verildiğine dair bir zimmet formu ile belgelenir. Hasarlanmış Kişisel Koruyucu Donanım’lar yenisiyle değiştirilir ve bu da zimmet formunda belirtilir.

İşyerine ait bir Kişisel Koruyucu Donanım programı bulunmalı , bu program donanımın ne zaman ve nasıl kullanılması gerektiğini belirleyen kuralları bütünüyle içermelidir. Söz konusu uygulatma, işyerinin iş güvenliği denetim sisteminin yeterliliğine bağlıdır. Kişisel Koruyucu Donanım programı; sorumluluğu, mevcut olmayı, uygunluğu ve bakımı içermelidir [7].

İş kazalarının nedenleri güvensiz hareketler, güvensiz koşullar ve nedeni bilinmeyenler olmak üzere üç ayrı koşuldan oluşmaktadır. İnsani sebepler arasında yer alan güvenlik ve yönetim kültüründe yapılan hatalar kazaların büyük kısmını oluşturur. İnsani sebeplerden kaynaklı olan kazalar kısmında uygun güvenlik kültürünün oluşturulması, uygun koruyucuların kullanımı bu konuda verilecek eğitimler, hazırlanacak talimatlar ortamdaki riskleri azaltmak için kullanılacak yöntemler arasında yer alır [3].

Her Kişisel Koruyucu Donanım , uygun bir biçimde seçilmelidir, işe ve kullanılmaya başlamadan önce mutlaka kontrol edilmelidir. Düzenli olarak temizlenmelidir ve kullanılabilir durumda olmaları sağlanmalıdır. Uygun durumda bulunmayan, hasarlanmış olan koruyucular derhal değiştirilmelidir. Eğer donanım kullanan kişiye gereği gibi uymuyorsa giyilmemelidir, uyan Kişisel Koruyucu Donanım ile değiştirilmelidir [8].Tektardan işyeri kazalarına baktığımızda; diğer sağlık birimlerine ve İşyeri sağlık birimlerine gelen ayakta tedavi olan ve ilgili resmi makamlara bildirilmeyen iş kazalarının sayısı, bildirilen iş kaza sayısına eklenseydi, herhalde çok büyük bir sayı ile karşılaşacağımız bir gerçektir. Binlerce sakatlık can ve mal kaybı, diğer ülkelerle kıyaslandığında çalışanlara zarar veren iş kazası ve

meslek hastalığı konusunda ülkemizde tarafların (devlet, işveren, işçiler- çalışanlar) pek de başarılı olduğu söylenemez[8].



Şekil 1: KKD Kullanılmasını Belirten İşaretler

Şekil 1 deki gibi işyerleri girişlerinde Kişisel Koruyucu Donanım kullanılması belirten zorunluluk işaretleri de asılı bulunmalıdır.

İşyeri tehlikelerinden işçileri koruma konusunda bulunan yasal yaklaşım, zararlı maddelere, düşen nesnelere, gürültü gibi tüm maruziyetlere karşı korunmalarıdır. Yapılan ortam ölçümlerinin sonucu olarak seçilecek Kişisel Koruyucu Donanım'lar çalışanlara kişisel zimmet formu karşılığında teslim edilir[8].

Uygun bulunan Kişisel Koruyucu Donanımın kullanılması için gerekli olan durumları işçinin kabul etmesini etkileyen çok sayıda faktör söz konusudur. Kişisel Koruyucu Donanım kullanmasını etkileyen faktörler; [6]

- Yönetimin durumu
- Konfor, kolaylık
- İhtiyacı anlamak
- Kullanmama durumunda yaşanacak kayıplar
- Diğer işçilerin kabulü

Kişisel Koruyucu Donanım kullanımında oluşan davranış temelli riskler bulunmaktadır. Araştırmada, işyerinde iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları konusunda çalışanların en çok kaza sebepleri arasında bulunan güvensiz davranış tutumlarını değiştirebilmeleri için şirket kuralları ve uygun davranma yöntemleri onlara yazılı bildirilmelidir. Ortamda yapılan güvensiz davranışın bir göstergesi Kişisel Koruyucu Donanım kullanmamak olarak bildirilmiştir [3].

4. Sonuç

Ülkemizde güvenli çalışma ortamları sağlamak ve iş kazalarını azaltmak için, iş güvenliği kanunlarının, tüzüklerinin ve yönetmeliklerinin devlet, işveren ve işçi tarafından titizlikle uygulanması gereklidir. İşverenin bu bağlamda ortamdaki riskler için öncelik teknik olmak üzere, mühendislik ve toplu korumadan sonra çalışanların Kişisel Koruyucu Donanım kullanmalarını sağlamalıdır. Buna göre çalışan işyerinde uygun donanım bulunduğunu bilmeli ve Kişisel Koruyucu Donanım kullanımını konusunda ikna edilmelidir. Kullanılacak Kişisel Koruyucu Donanım ulaşılabilir ve çalışana uygun olmalıdır. Çalışanın Kişisel Koruyucu Donanım kullanımını ile ilgili eğitimi almış olması firmanın oluşturulan güvenlik kültürüne önem verdiğinin bir göstergesi olarak algılanmaktadır. Sonuç olarak alternatif bir tehlike koruma önlemi olarak kullanılan Kişisel Koruyucu Donanım işçi ile tehlike arasında bir bariyer oluşturmaktadır.

Kaynaklar:

- [1]. 6331 İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu.
- [2]. Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik.
- [3]. Demirebilek T., Çakır Ö. 2008. Kişisel koruyucu Donanımı Etkileyen Bireysel ve Örgütsel Faktörler. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi cilt:23 sayı:2 sayfa no:178-191
- [4]. AYBEK, A., GÜVERCİN Ö. ve HURŞİTOĞLU Ç. (2003); "Teknik Personelin İş Kazalarının Nedenleri ve Önlenmesine Yönelik Görüşlerin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma", Kahramanmaraş Sütçüimam Üniversitesi, Fen ve Mühendislik Dergisi, C. 6, Sa: 2, s.91-100
- [5]. REESE, Charles D. (2003); Occupational Health and Safety Management-A Practical Approach, Lewis Publishers, Boca Raton
- [6]. WENTZ, Charles A. (1998); Safety, Health and Environmental Protection, McGraw-Hill Book Company, Boston
- [7]. WEINSTEIN, Michael B. (1997); Total Quality Safety Management and Auditing, Lewis Publishers, Boca Raton.
- [8]. Taşyürek M., Kişisel Koruyucu Donanımlar. Türk tabipleri birliği meslek ve güvenlik dergisi.